

Handen vol ervaring

Handreiking voor
ervaringsmaatjes

Handreiking voor ervaringsmaatjes

EEN GOEDE TOEKOMST

Onderzoek naar een geslaagde trajectbenadering voor slachtoffers van seksuele uitbuiting

Een goede toekomst: Onderzoek naar een geslaagde trajectbenadering voor slachtoffers van seksuele uitbuiting

Mevr. D. Hollman - van Munster, MSc.
Onderzoeker

In samenwerking met en met dank aan Celine Chaigneau,
Rachel Peute, Tess Luttikhuis, Artie Janssen en Joost Richards

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD	1
1. ONDERZOEKSPILOT 'HANDEN VOL ERVARING'	2
1.1. <i>Achtergrond en aanleiding</i>	2
1.2. <i>Behoefteonderzoek</i>	4
1.3. <i>Onderzoeksopzet</i>	4
1.4. <i>Deelnemers</i>	4
1.5. <i>Meetinstrumenten en uitkomstmaten</i>	4
1.6. <i>Resultaten</i>	5
2. WIE IS ER NODIG	9
2.1. <i>De jongeren</i>	9
2.2. <i>Ervaringsmaatjes</i>	10
2.3. <i>Coach</i>	10
2.4. <i>Coördinator</i>	11
2.4. <i>Gedragwetenschapper</i>	11
3. WAT IS ER NODIG	12
4. HET TRAJECT	18
4.1. <i>Vorbereiding</i>	18
4.2. <i>Inclusieperiode</i>	19
4.3. <i>Kennismakingsperiode</i>	19
4.4. <i>Contactperiode</i>	20
4.5. <i>Afronding</i>	21
4.6. <i>Bereikbaarheid</i>	21
4.7. <i>Vertrouwelijkheid</i>	22
4.8. <i>Verantwoordelijkheden</i>	22
4.9. <i>Rapportages</i>	23
5. AAN DE SLAG!	25
5.1. <i>De kennismaking</i>	25
5.2. <i>En dan...?</i>	25
5.3. <i>De klik</i>	25
5.4. <i>Seksuele uitbuiting</i>	26
5.5. <i>Hechting</i>	28
5.6. <i>Trauma & therapie</i>	29
5.7. <i>Motivatie aangifte</i>	32
5.8. <i>Relatie met netwerk</i>	32
5.9. <i>Praktische ondersteuning</i>	32
6. LITERATUUR	34

In deze handreiking wordt gesproken over jongeren, maar waarmee bedoeld wordt op meisjes en jongvolwassen vrouwen.

VOORWOORD

In 2018 ging het onderzoeksproject genaamd “Een goede toekomst: onderzoek naar een geslaagde trajectbenadering voor slachtoffers van seksuele uitbuiting” van start.

Via Jeugd, Fier, Sterk Huis, Hogeschool Leiden en Praktikon onderzochten samen, aan de hand van verschillende onderzoekspilots, op welke manier een trajectbenadering aansluiting vindt bij de complexe problematiek van slachtoffers van seksuele uitbuiting, de sensitiviteit voor problematiek bij instellingen vergroot, en de samenwerking en continuïteit van behandeling verbetert. De vraag “wat zijn werkzame elementen in een trajectbenadering van jongeren om hen weer perspectief op een ‘normaal’ leven te kunnen bieden?” stond centraal.

In 2020 startte Via Jeugd de onderzoekspilot ‘Handen vol ervaring’. De onderzoekers wilden graag weten of de inzet van ervaringsdeskundigen een positieve bijdrage heeft aan hulpverleningstrajecten aan slachtoffers van seksuele uitbuiting.

Twee jaar later leken bevindingen uit zowel metingen als uit interviews met de jongeren en ervaringsmaatjes er op te wijzen dat er mogelijk een positieve samenhang is tussen de inzet van ervaringsmaatjes (met eigen ervaring) en het welzijn of maatschappelijk functioneren van de jongeren.

De handreiking die hier voor je ligt is het eindproduct van de onderzoekspilot ‘Handen vol ervaring’ van Via Jeugd. Deze handreiking is geschreven voor ervaringsmaatjes die samen met een zorgaanbieder aan de slag willen met ‘Handen vol ervaring’ en jongeren naar een goede toekomst willen begeleiden. Belangrijke termen zijn dikgedrukt. Er is daarnaast ook een handleiding geschreven voor zorgaanbieders voor ‘Handen vol ervaring’.

In het bijzonder een groot dankwoord naar de jongeren en de ervaringsmaatjes voor hun deelname aan ‘Handen vol ervaring’. Met het vertrouwen wat jullie (opnieuw) hebben gegeven, zouden we jongeren het vertrouwen in zichzelf en hun toekomst kunnen laten (her)ontdekken middels ‘Handen vol ervaring’.

1. ONDERZOEKSPILOT 'HANDEN VOL ERVARING'

1.1. Achtergrond en aanleiding

De problematiek van meiden die (vermoedelijk) slachtoffer zijn van seksuele uitbuiting of (opnieuw) dreigen te worden, is specifiek en complex. Er is vaak sprake van traumatische ervaringen, hechtingsproblematiek, een laag gevoel van eigenwaarde, een laag zelfbeeld, problemen op zowel school als thuis, en zwangerschappen op jonge leeftijd. Mede vanwege deze complexiteit ervaart de hulpverlening voor deze slachtoffers verschillende knelpunten. Zo worden signalen van slachtofferschap vaak niet (tijdig) herkend, onjuist geïnterpreteerd, of wordt er onjuist gehandeld. Daarnaast is de hulpverlening vaak te algemeen, minimaal afgestemd op deze specifieke doelgroep en wordt deze volgens 'stepped care' ingezet (d.w.z. er wordt gestart met de eenvoudigste interventie die past bij de klachten, iemand krijgt niet meer intensieve hulpverlening dan strikt noodzakelijk terwijl dat wel nodig is). Ten slotte wordt er onvoldoende gefocust op het versterken van het toekomstperspectief en het voorkomen van terugval en revictimisatie (opnieuw slachtoffer worden).

Een mogelijke uitkomst voor bovenstaande knelpunten in de hulpverlening voor slachtoffers van seksuele uitbuiting is een adequate trajectbenadering. Een **trajectbenadering** veronderstelt een geïntegreerd hulpverleningstraject waarbij verschillende deeltrajecten naadloos op elkaar afgestemd zijn. Maar op dit moment ontbreekt het nog vaak aan adequate overdrachten, afstemming van de taakverdeling en een sector-overstijgende samenwerking tussen de verschillende betrokken domeinen en niveaus.

Het onderzoeksproject genaamd "Een goede toekomst: Onderzoek naar een geslaagde trajectbenadering voor slachtoffers van seksuele uitbuiting" wilde daarom meer zicht krijgen op (potentieel) werkzame elementen van trajectbenaderingen. Met behulp van verschillende onderzoekspilots is binnen dit project geprobeerd om ook de eerste effecten van die (potentieel) werkzame elementen te meten. 'Handen vol ervaring' van Via Jeugd is één van die onderzoekspilots geweest.

De onderzoekers hoopten dat de resultaten uit het onderzoeksproject de praktijk (o.a. de hulpverlening) zou helpen in verbeterde signalering, beter passende behandeling en beter op elkaar afgestemde samenwerking tussen betrokken partijen om een jongere heen. Met als uiteindelijk doel positievere uitkomsten voor de slachtoffers van seksuele uitbuiting.

1.2. Behoeftesonderzoek

Om zicht te krijgen op (potentieel) werkzame elementen van trajectbenaderingen heeft er binnen het onderzoeksproject eerst een behoefteonderzoek plaatsgevonden. Met een **behoefteonderzoek** wilden onderzoekers inzicht krijgen wat de behoeften en aandachtspunten van slachtoffers van seksuele uitbuiting zijn in een dergelijke trajectbenadering. Dit behoefteonderzoek bestond uit tijdlijninterviews met (vermoedelijke) slachtoffers van seksuele uitbuiting, familieleden, betrokken hulpverleners en docenten. Via deze tijdlijninterviews probeerden onderzoekers zicht te krijgen op de succesfactoren,

In deze handreiking wordt gesproken over jongeren, maar waarmee bedoeld wordt op meisjes en jongvolwassen vrouwen.

belemmerende factoren en behoeften van de slachtoffers in hun hulpverleningstrajecten. Vanuit dit behoefteonderzoek kwam onder andere naar voren dat het hebben van een sociale steunbron belangrijk was voor jongeren en kon leiden tot positieve en duurzame veranderingen in het leven van de slachtoffers. Deze **sociale steunbron** was iemand uit het formele of informele netwerk waar het slachtoffer een 'klik' mee voelde, die er onbevooroordeeld voor de jongere was, die een gevoel van vertrouwen, duidelijkheid en veiligheid uitstraalde, die investeerde in de jongere leren kennen, die de jongere door moeilijke tijden heen steunde, die langere tijd betrokken bleef bij de jongere en die er was om op terug te vallen. Deze persoon had ook kennis van de complexe problematiek die gepaard gaat met slachtofferschap van een seksuele uitbuiting, vanuit een hulpverlenersrol of vanuit eigen slachtofferschap. Hij of zij had ervaring en kon vanuit deze ervaring de jongere helpen.

Het behoefteonderzoek liet zien dat de langdurige aanwezigheid van zo'n sociale steunbron met ervaringsdeskundigheid de slachtoffers op verschillende manieren positief ondersteunde. Zo hielp de vertrouwensband die werd opgebouwd met deze persoon in het geven van openheid over wat er speelde. Bovendien hielpen de gesprekken die zij voerden om het schuldgevoel waar zij vaak mee worstelden te verminderen. Ook komt in meerdere interviews naar voren dat zo'n sociale steunbron meerdere meiden heeft ondersteund in het aangifteproces, in het accepteren van - en toekomen aan traumaverwerking, en in het herstellen van het contact met ouders en andere belangrijke personen in het netwerk. Ten slotte gaven meerdere slachtoffers aan dat zij vaak veel aan hun hoofd hadden gedurende hun hulpverleningstraject en dat het hebben van een sociale steunbron met ervaringsdeskundigheid hen ook hielp bij het regelen van vele praktische zaken, zoals uitkeringen, vervolgplekken, huisvesting, school en werk.

Ook de wetenschappelijke literatuur laat positieve resultaten zien in de inzet van ervaringsdeskundigheid. Zo deden Van Gestel-Timmermans en collega's (2012) onderzoek naar de effecten van de cursus 'Herstellen doe je zelf'. De cursusleiders zijn twee ervaringsdeskundigen. Na de cursus scoorden de deelnemers significant hoger op empowerment, hoop en (zelf)vertrouwen dan voor de cursus. Een deel van de deelnemers gaf aan dat zij geïnspireerd werden door de cursusleiders als rolmodellen. Wright-Berryman, McGuire en Salvors (2011) deden literatuuronderzoek naar de effecten van ACT (Assertive Community Treatment) gegeven door een team van hulpverleners samen met ervaringsdeskundigen. Zij stelden dat de toevoeging van een ervaringsdeskundige kan leiden tot een verbetering bij de behandeltrouw en de relatie met de hulpverlener. Tenslotte vinden Van Vugt, Kroon, Delespaul en Mulder (2012) een positieve relatie tussen de betrokkenheid van een ervaringsdeskundige en het geestelijk en sociaal functioneren van cliënten met psychische klachten, gemeten met de HoNOS. Hoewel er positieve resultaten in de wetenschappelijke literatuur naar voren komen, zijn er ook studies naar de inzet van ervaringsdeskundigen waarin geen effect is gevonden

In deze handreiking wordt gesproken over jongeren, maar waarmee bedoeld wordt op meisjes en jongvolwassen vrouwen.

(Keuzenkamp & van Hoorn, 2022). Het effect van de inzet van ervaringsdeskundigen is namelijk moeilijk te meten omdat er veel verschil zit in de benadering van en aanpak door ervaringsdeskundigen. Dat maakt dat onderzoek naar de inzet van ervaringsdeskundige wordt aanbevolen, met als doel dat het de cliënt is die er van kan profiteren.

Vanwege het belang van de sociale steunbron in de hulpverleningstrajecten van de geïnterviewde slachtoffers en hun netwerk, hebben onderzoekers van Via Jeugd dit potentieel werkzame element centraal gesteld in de **onderzoekspilot**. Onderzoekers wilden met de pilot genaamd 'Handen vol ervaring' toetsen of het hebben van een sociale steunbron in de vorm van een ervaringsdeskundige of 'ervaringsmaatje' daadwerkelijk leidt tot succesvolle resultaten.

1.3. Onderzoeksopzet

In deze studie zijn zowel kwantitatieve en kwalitatieve gegevens verzameld. Bij jongeren zijn op frequente basis vragenlijsten afgenomen en de scores daarop zijn geanalyseerd. Daarnaast hebben de onderzoekers interviews aan het einde van de onderzoekspilot afgenomen met de jongeren en de ervaringsmaatjes, waarin inzicht werd verkregen hoe zij het traject hebben ervaren. De onderzoekers hielden ook gedurende de pilot logboeken bij, waarin zij 'losse' kwalitatieve data (bijvoorbeeld aan de hand van observaties en gesprekken met hulpverleners, jongeren en overige betrokkenen) vast hebben gelegd.

1.4. Deelnemers

Er hebben vijf jongeren deelgenomen aan 'Handen vol ervaring'.

Gemiddeld waren de jongeren 16 jaar oud, de jongste jongere was 13 jaar, de oudste jongere 17 jaar.

Bij drie van de vijf jongeren waren er zorgen rondom seksueel risicogedrag en mogelijk of vermoedelijk slachtofferschap mensenhandel. Zij zijn gesloten geplaatst om hen uit hun netwerk te halen. Bij twee van deze jongeren waren veel aanvullende signalen dat er sprake zou zijn van slachtofferschap. Bij één jongere waren er zorgen rondom een relatie met een volwassen man met een crimineel verleden en zijn netwerk. Bij deze jongere zijn er veel aanvullende signalen dat er sprake was van slachtofferschap. Bij één jongere waren er zorgen rondom wegloupgedrag en eengerelateerd geweld, één jongere was overgeplaatst vanuit een andere gesloten instelling, zij moest beschermd worden tegen haar eigen gedrag. Bij alle jongeren waren er veel aanvullende risicofactoren op mogelijk slachtofferschap; bij één van deze jongeren waren ook weinig beschermende factoren aanwezig. Bij alle jonger was sprake van een post-traumatische stressstoornis.

1.5. Meetinstrumenten en uitkomstmaten

Basisbehoefte

Middels frequente metingen werd de mate waarin de pilot bijdraagt aan het voorzien in de basisbehoeften van de jongeren gemeten, te noemen autonomie, competentie en verbondenheid. In hoeverre voelen de jongeren zich - gedurende het verblijf in de instelling -

In deze handreiking wordt gesproken over jongeren, maar waarmee bedoeld wordt op meisjes en jongvolwassen vrouwen.

gesteund in hun basisbehoeften. Hoe ontwikkelen deze basisbehoeften zich in de loop van de pilot, en in hoeverre speelt de pilot in op deze basisbehoeftes.

Alliantie

Middels frequente metingen werd de alliantie tussen de jongere en de ervaringsdeskundige gemonitord.

Specifieke vragen bij frequente meting

Er werden een aantal items meegenomen in de tweewekelijkse metingen die vragen naar de werkzaamheid van de pilot.

Voor de onderzoekspilot 'Handen vol ervaring' waren dat:

1. Ik ben gemotiveerd voor het volgen van een therapie
2. Het contact met de ervaringsdeskundige voegt iets toe aan mijn verblijf.
3. Ik heb het gevoel dat de ervaringsdeskundige mijn kant kiest en probeert om mij te helpen.
4. Ik gebruik de tijd met mijn ervaringsdeskundige om mijn leven te veranderen.
5. Ik denk dat mijn ervaringsdeskundige en ik goed samen werken aan mijn problemen.

De jongeren konden via een slider op een schaal van 0-10 aangeven in hoeverre de betreffende stelling van toepassing was.

Welzijn

Om te weten hoe het met de jongere ging gedurende de pilotperiode en de periode na zorg, is het welzijn van de jongere als uitkomstmaat gedurende langere tijd gemonitord.

Maatschappelijk functioneren

Om het maatschappelijk functioneren als uitkomstmaat te meten werden de jongeren eveneens tweewekelijks gevraagd om aan te geven hoe het gaat op school, werk of dagbestedingsprogramma.

1.6. Resultaten

Behandelkenmerken

Drie van de vijf jongeren (60%) gaven aan dat er op de groep goed aan de basisbehoeften (autonomie, competentie en verbondenheid) werd voldaan; één van de jongeren (20%) gaf aan dat daar onvoldoende aan werd voldaan. De meeste jongeren verbleven nog maar kort (maximaal 4 maanden) op de groep op het moment dat zij startten met de pilot. Daarom zijn er te weinig metingen beschikbaar om veranderingen in de loop der tijd te toetsen.

Specifieke elementen

Ten aanzien van de specifieke items (zoals genoemd in 1.3.3.), valt op dat de meeste jongeren (80%) redelijk gemotiveerd waren voor *deelname aan therapie*. De overige vier specifieke items betreffen alle 4 items rondom de ervaringen met de ervaringsdeskundige. Vier van de vijf jongeren (80%) scoorden op alle 4 de items positief. Zij ervoeren een goede samenwerking met het ervaringsmaatje, deze voegde iets toe aan hun verblijf, zij hebben het gevoel gehad dat het ervaringsmaatje aan hun kant stond en hen probeerde te helpen. Ook gebruikten zij de tijd met de ervaringsdeskundige om hun leven te veranderen. Eén jongere is niet zo positief of zelfs negatief over het ervaringsmaatje.

In deze handreiking wordt gesproken over jongeren, maar waarmee bedoeld wordt op meisjes en jongvolwassen vrouwen.

Uitkomsten

Gedurende de pilot scoorden twee jongeren (40%) goed op welzijn. Gedurende de pilot ging het gemiddeld genomen goed met hen op het gebied van relaties met ouders, vrienden en algeheel welbevinden. Bij drie jongeren (60%) ging het gemiddeld genomen gedurende de pilot redelijk op het gebied van welzijn.

Voor wat betreft maatschappelijk functioneren (school, werk of dagbestedingsprogramma) gaf één jongere (20%) aan dat het gemiddeld genomen gedurende de pilot goed met haar ging. Twee jongeren (40%) gaven aan dat het gemiddeld genomen slecht met hen ging gedurende de pilot en twee jongeren (40%) gaven aan dat het gedurende de pilot redelijk met hen ging voor wat betreft maatschappelijk functioneren. Geen van de jongeren scoorde positief op zowel welzijn als maatschappelijk functioneren.

Totaalbeeld

Over het geheel genomen scoorden vier jongeren (80%) gedurende de pilot positief op de pilotspecifieke elementen, behalve op de vraag rondom motivatie voor therapie. Qua doelgroepkenmerken viel op dat alle vier de jongeren één of twee keer in het rode gebied scoorden rondom aanvullende signalen, risico- en beschermende factoren rondom slachtofferschap seksuele uitbuiting. Op het gebied van welzijn en maatschappelijk functioneren ging het met drie van deze jongere op één van deze maten goed. Bij de 4e jongere ging het redelijk op beide maten. Eén jongere was niet zo positief over de pilotspecifieke elementen en zij scoorde ook niet goed op de twee uitkomstindicatoren. Qua doelgroepkenmerken valt ook bij haar op dat zij twee keer in het rode gebied scoorde rondom aanvullende signalen, risico- en beschermende factoren rondom slachtofferschap. Op basis van de (mondelinge) toelichtingen die de jongeren hebben gegeven bij de pilotspecifieke vragen kunnen bovenstaande bevindingen nader worden toegelicht.

Jongeren die positief zijn over de pilot (N=4)

De jongeren zijn alle vier zeer positief over het contact met de ervaringsdeskundige, maar minder positief over de motivatie voor therapie. De toelichtingen over motivatie voor therapie zijn wisselend. Eén jongere gaf aan dat ze in het begin nog wel gemotiveerd is voor therapie, omdat ze anders met haar problemen bleef zitten, maar gaandeweg de metingen gaf ze aan dat ze er geen zin meer in had omdat ze er geen last meer van had. Eén jongere gaf geen toelichting, één jongere gaf aan nooit therapie gehad te hebben en het ook niet nodig te hebben; één jongere gaf aan dat ze wel wil maar dat de instelling niks doet. Over het contact met de ervaringsdeskundige waren ze allemaal zeer positief. Zij hebben allemaal contact gehad met een ervaringsmaatje dat zelf slachtoffer is geweest van seksuele uitbuiting. Uit de toelichtingen over het ervaringsmaatje blijkt dat ze altijd contact met haar op konden nemen, dat zij hen begrijpt, omdat zij ook dezelfde dingen mee heeft gemaakt, zij kan zich inleven. Ze gaven ook aan dat ze vertrouwen in haar hebben en meer met haar kunnen bespreken dan met de groepsleiding. Ze voelden zich gesteund door haar. Ook helpt en motiveert ze hen om de goede dingen te doen, bijvoorbeeld niet meer weglopen.

Jongere die niet zo positief is over de pilot (N=1)

Deze jongere was gemiddeld redelijk gemotiveerd voor therapie; eerst gaf ze aan dat ze therapie volgde omdat het moet, dan dat ze het nodig had, en tot slot dat de therapie die ze volgt goed ging. De ervaringsdeskundige waar deze jongere aan gekoppeld was, is een hulpverlener met ervaring in het werkveld en geen eigen ervaringen met seksuele uitbuiting. Zij had een fulltime baan naast haar betrokkenheid bij de pilot. De jongere geeft aan dat ze maar weinig contact heeft gehad met het ervaringsmaatje en daardoor voegde het eigenlijk niet iets toe. Het ervaringsmaatje hielp haar wel met haar vrijheden, en leuke dingen doen. Ze gaf aan dat ze het contact vooral gebruikt om naar buiten te kunnen gaan.

Interviews

In totaal zijn er na afloop van de pilot drie ervaringsmaatje en twee jongeren (jongere 3 en jongere 4) geïnterviewd. Een ouderpaar heeft schriftelijk een evaluatie van de inzet van een ervaringsmaatje gedeeld. Zie Tabel 1.

Tabel 1. Evaluatie van ervaringsmaatjes (N=3), jongeren (N=2) en ouders (N=1) op 'Handen vol ervaring' in thema's.

n=5	Ervaringsmaatjes (n=3)	Jongeren (n=2)	Ouders (n=1)
Reden deelname	<ul style="list-style-type: none"> • Meisje deed mee vanwege behoefte aan contact zonder oordeel • Meisje voelde zich niet begrepen door de hulpverlening • Meisje wilde dat iemand mee bleef gaan, ook naar haar vervolgplek • Meisje deed mee voor (h)erkenning en hoop 	<ul style="list-style-type: none"> • Luisterend oor • Herkenning • "Zij zou me kunnen begrijpen en mijn gevoel kunnen snappen" 	
Beoordeling inzet	<ul style="list-style-type: none"> • Luisteren • Handreiking blijven doen • Middels eigen ervaring begrip tonen • Openheid geven over eigen ervaringen, openheid krijgen • Vrouwen opbouwen zonder verwachtingen 	<ul style="list-style-type: none"> • "Doordat zij haar verhaal deelde, gaf het mij vertrouwen om ook mijn verhaal te delen" • "Zij wist waar ze het over had" • "Zonder haar had ik het niet gekund" • "Ze keek naar wie ik was, niet naar wat ik in het verleden heb gedaan" 	<ul style="list-style-type: none"> • Ondersteunend bij gesprekken • Onvoorwaardelijk betrokken • "Begrijpt en ziet wat het met ons als ouders doet" • "Doordat zij haar eigen verhaal deelde, deelde onze dochter ook verdriet en frustratie"
Voorkomen revictimisatie	<ul style="list-style-type: none"> • Investeren in het dialoog aan blijven gaan en gevaren bespreken • "Niet achter keuze voor jongen staan, maar toch respecteren en meisje niet veroordelen" • "Als ik haar niet had weggehaald, weet ik niet of ze nog in leven was" • "Wat je ook doet, het maakt niet uit, ik blijf er evengoed voor jou" 	<ul style="list-style-type: none"> • "Als zij er niet was, had ik niet geweten waar ik nu had gestaan in mijn leven" • "Mijn ervaringsmaatje ging als enige door mijn hoofd die ik om hulp bij te zoeken" • Advies 	
Zelfbeeld	<ul style="list-style-type: none"> • Blijven herhalen dat ze meer waard zijn en hen meer gegund is. 	<ul style="list-style-type: none"> • "Zij gaf mij het gevoel dat ik het waard was" • "Zij sprak vrouwen uit dat ik het kan" 	
Overdracht / samenwerking hulpverlening		<ul style="list-style-type: none"> • Contact met vervolgplek om uitleg te geven waar het meisje behoefte aan heeft en nodig heeft 	<ul style="list-style-type: none"> • Ervaringsmaatje volgt gezin nog steeds na uitstroom, inzet andere hulp, incidenten en is bij belangrijke gesprekken aanwezig
Herstel belangrijke relaties		<ul style="list-style-type: none"> • "Zij deed mijn verhaal naar mijn zusje. Toen is het vertrouwen weer gaan groeien" • Zorgen delen en horen t.a.v. relatieherstel 	<ul style="list-style-type: none"> • "In die tijd is het ervaringsmaatje degene die ons als ouders er door heen trekt op momenten dat wij dat nodig hebben"
Toekomst	<ul style="list-style-type: none"> • "Dit is wat er met mij is gebeurd, maar het is allemaal goed gekomen" 	<ul style="list-style-type: none"> • "Ze keek naar mijn toekomst en gaf mij vertrouwen in de toekomst" • "Mijn ervaringsmaatje was een voorbeeld en gaf mij hoop" • "Ik kreeg veel vertrouwen in de toekomst omdat het bij mijn ervaringsmaatje ook is gelukt na tegenslagen" 	
Gezonde relaties	<ul style="list-style-type: none"> • Gesprekken t.a.v. betekenis wisselende seksuele contacten • Gesprekken t.a.v. vertekend beeld van relatie in de toekomst • "Inzicht proberen te creëren en de meiden er zelf achter laten komen dat die jongen niet goed voor ze is" 	<ul style="list-style-type: none"> • "Geleerd dat ik mijn eigen ding moet blijven doen en de focus op mezelf" • "Geleerd dat een gezonde relatie is om van iemand te houden maar niet afhankelijk te zijn" 	

De jongeren die contact hebben gehad met een ervaringsmaatje dat zelf ervaringen had met seksuele uitbuiting, zijn allemaal positief over dat contact. Dat blijkt zowel uit metingen als uit de interviews. Het lijkt de (h)erkenning, eigen deskundigheid, begrip, hoop, luisteren, onvoorwaardelijke steun, vertrouwelijkheid, tijd en aandacht te zijn dat maakte dat de jongeren deelname aan 'Handen vol ervaring' als toevoeging aan hun verblijf hebben ervaren. Ouders benoemden hetzelfde.

Conclusie

De jongeren die contact hebben gehad met een ervaringsmaatje dat zelf ervaringen had met seksuele uitbuiting, zijn allemaal heel positief over dat contact. Dat blijkt zowel uit de scores op de specifieke items, als uit de toelichtingen en de interviews. Drie van hen scoorden ook positief op één van de twee uitkomstindicatoren welzijn of maatschappelijk functioneren. De jongere dat contact heeft gehad met een professional die veel ervaring heeft in het werken met deze doelgroep jongere, is op sommige onderdelen niet zo heel positief over het contact met haar. Ook op beide uitkomst indicatoren scoort zij niet goed.

Deze bevindingen lijken er op kunnen wijzen dat er mogelijk een positieve samenhang is tussen de inzet van een ervaringsmaatje (met eigen ervaring) en het welzijn of maatschappelijk functioneren van de jongeren. Echter, het aantal jongeren én het aantal metingen is zodanig klein, dat een dergelijke conclusie op basis van deze bevindingen nog niet getrokken kan worden.

2. WIE IS ER NODIG

2.1. De jongeren

Wanneer een jongere gemotiveerd is om aan de slag te gaan met 'Handen vol ervaring', zal er gevraagd moeten worden aan de jongere en/of haar (behandel)verantwoordelijke (gedragswetenschapper) of zij in aanmerking komt voor 'Handen vol ervaring' volgens onderstaande beschrijving.

Leeftijd

In 'Handen vol ervaring' kunnen jongeren in de leeftijd van **12 tot 18 jaar** deelnemen.

Wetsartikel mensenhandel

Gedurende de onderzoekspilot zijn de jongeren die hebben deelgenomen aan 'Handen vol ervaring' grofweg ingedeeld in vier categorieën slachtofferschap, gebaseerd op het wetsartikel mensenhandel. Dezelfde jongeren zal een ervaringsmaatje ook tegenkomen. En om meer duidelijkheid en eenduidigheid over de aard van slachtofferschap te creëren (waarvan we weten dat dit een knelpunt is in de hulpverlening aan deze jongeren), is het belangrijk dat hier meer uitleg over volgt.

Er zijn drie elementen waarop gelet wordt voordat er gesproken kan worden van mensenhandel (waaronder seksuele uitbuiting):

- Er moet sprake zijn van een handeling;
- Door middel van inzet van dwangmiddelen;
Bij minderjarige jongeren hoeft er geen sprake te zijn van dwangmiddelen.
- Met het oogmerk van uitbuiting.

Wanneer een ervaringsmaatje de jongere leert kennen zal hij/zij misschien ook meer te weten komen of één of meer van bovenstaande elementen wel of niet een rol spelen. Het zijn dan een, meerdere of geen elementen waardoor men komt tot het vaststellen van de aard van slachtofferschap in de volgende vier categorieën:

- **Juridisch slachtoffer**
Er is sprake van mensenhandel, waarbij tenminste één dader is veroordeeld
- **Feitelijk slachtoffer**
De eerdergenoemde elementen zijn aanwezig, maar er ligt geen uitspraak van de rechter.
- **Vermoedelijk slachtoffer**
Er zijn vermoedens dat de eerdergenoemde elementen aanwezig zijn, maar of er daadwerkelijk sprake is van feitelijke slachtofferschap is niet eenduidig.
- **Potentieel slachtoffer**
Niet alle elementen zijn aanwezig om te spreken over slachtofferschap.

Dit indiceert dat alle jongeren in de leeftijd van 12 tot 18 jaar mogen deelnemen aan 'Handen vol ervaring', met een paar uitzonderingen:

In deze handreiking wordt gesproken over jongeren, maar waarmee bedoeld wordt op meisjes en jongvolwassen vrouwen.

Contracriteria

De jongeren met de volgende problematiek worden uitgesloten van deelname aan 'Handen vol ervaring', vanwege de complexiteit dat het met zich meebrengt naast andere bestaande problematiek:

- Acute, ernstige en of bovenliggende verslavingsproblematiek en/of geen bereidheid het drugsgebruik te stoppen;
- Acute, ernstige psychiatrie of bovenliggende psychiatrische problematiek die behandeling en begeleiding in een groep onmogelijk maken (zoals Cluster A persoonlijkheidsstoornissen of een Dissociatieve identiteitsstoornis (DIS)).

Onderzoekers stelden voorafgaand aan de onderzoekspilot op dat jij als ervaringsmaatje geen inzicht hebt in het dossier van de jongere, en jullie elkaar vanuit gelijkwaardigheid leren kennen. Onderzoeksbevindingen vanuit de interviews laten ook zien dat jongeren het prettig hebben ervaren dat de ervaringsmaatjes hen hebben leren kennen, in plaats van het verhaal van hulpverleners voorop stellen. De bovengenoemde informatie is het enige wat ervaringsmaatje op voorhand wel weten over de jongere dat aan de slag wilt met 'Handen vol ervaring'.

2.2. Ervaringsmaatjes

'Handen vol ervaring' maakt gebruik van een speciaal soort sociale steunbron: ervaringsmaatjes. Het profiel van een ervaringsmaatje en de verwachtingen worden hieronder beschreven.

Een **ervaringsmaatje** is iemand die:

- ervaringsdeskundige is met eigen ervaringen als slachtoffer van seksuele uitbuiting;
- zijn/haar kennis en (herstel)ervaringen wilt inzetten om jongeren te ondersteunen;
- regelmatig contact onderhoudt, een luisterend oor vormt en advies geeft aan hen;
- een niet al te grote werk-reis afstand heeft tot de jongere om het contact te onderhouden;
- betrokken is en blijft, óók als de jongeren uitstromen bij een huidige zorgaanbieder en naar een andere plek doorstromen óf wanneer zij 18 jaar worden.

Een ervaringsmaatje is dus iemand met handen vol ervaring. **Jij!**

Wat er gevraagd wordt van een ervaringsmaatje, welke rol jij op je neemt en welke verantwoordelijkheden daarbij horen, wordt verder uitgelegd in Hoofdstuk 3 en 4.

2.3. Coach

Als ervaringsmaatje krijg je coaching van een ervaren coach met expertise in (hulpverlening aan slachtoffers van) seksuele uitbuiting. Deze coaching is noodzakelijk zodat je als ervaringsmaatje in je kracht kan blijven staan. Ook helpt de coaching om de last van de

jongeren te dragen, zonder verantwoordelijkheid over te nemen en té betrokken te raken. Dit zou namelijk ten koste kunnen gaan van je eigen welzijn.

Je hebt structureel contact met de coach: na ieder contactmoment met een jongere heb jij in ieder geval kort contact met de coach. Op basis van haar behoefte en/of inschatting van de coach kan er dan opgeschaald worden in de duur en/of frequentie van het contact. Dat betekent dus dat de coach mag verwachten dat jij uitreikt naar de coach, maar anderzijds kan ook de coach initiatief nemen tot meer/minder contact en hier afspraken over maken met jou.

Daarnaast neemt de coach deel aan de gezamenlijke afstemmingsoverleggen. De rol van de coach is hierin het begeleiden van intervisie met alle ervaringsmaatjes op inhoud en attitude van een ervaringsmaatje, en daarnaast succes- en belemmerende factoren delen met de coördinator zodat kaders eventueel bijgesteld kunnen worden.

De coach houdt een contactjournaal bij, waarin hij/zij summier de coaching met adviezen beschrijft. De coach heeft geen direct contact met de jongere.

2.3. Coördinator

Tijdens de onderzoekspilot waren de onderzoekers verantwoordelijk voor de opzet, de uitvoering en de metingen. Het uitvoeren van een onderzoekspilot vroeg daarnaast ook een organisatie aan randvoorwaarden, bijstellen van kaders en samenwerken met professionals. Deze taak was belegd bij zowel de onderzoekers als een verantwoordelijke meerdere, en vroeg veel investering en vasthoudendheid. Dat is ook terug te zien in de hoeveelheid aan randvoorwaarden en de bijstellingen die zijn gedaan gedurende de onderzoekspilot. Daarnaast hebben de ervaringsmaatjes en de coach ook eensgezind een ontwikkelpunt benoemd tijdens afstemmingsoverleggen gedurende de onderzoekspilot, en kwam ook terug tijdens interviews: er is een noodzaak aan één intern aanspreekpunt binnen de zorgaanbieder. Een coördinator.

Deze heeft kennis van 'Handen vol ervaring', beheert de eventuele wachtlijst, haalt succes- en knelfactoren op tijdens afstemmingsoverleggen en stelt waar nodig en in het belang van de jongeren bij en ondersteunt de ervaringsmaatjes in samenwerking met professionals intern en extern wanneer nodig. Een voorbeeld hiervan is de samenwerking met jeugdzorgwerkers binnen de zorgaanbieder met moment stroef en langs elkaar liep (zie voorbeelden bij het kopje 'assertief' in 3.1.), en de coördinator als verbinder kan optreden. Daarnaast kan de coördinator ondersteunend zijn naar gemeenten toe, wanneer het moment zich aandringt dat een jongere uitstroomt en de financiering van 'Handen vol ervaring' geregeld moet worden.

Daarnaast heeft de coördinator ook kennis op het gebied van seksuele uitbuiting en AVG-procedures (zie ook het kopje 'privacy' in 3.2.).

2.3. Gedragwetenschapper

Een gedragwetenschapper beoordeelt of een jongere voldoet aan de inclusiecriteria voor deelname aan 'Handen vol ervaring'.

Daarnaast is de gedragwetenschapper op de achtergrond betrokken en kan op consultbasis gevraagd en geïnformeerd worden door jou en/of coach in (dreigende) onveilige situaties voor de jongere en/of het ervaringsmaatje. Je schaal dan op.

Wanneer je als ervaringsmaatje geen SKJ-registratie hebt, moet de gedragwetenschapper op de hoogte zijn welke betekenis dit heeft in verantwoordelijkheid. In die situaties is het namelijk de gedragwetenschapper die verantwoordelijk is voor jouw handelen. Wanneer je wel een SKJ-registratie heeft ben je zelf verantwoordelijk.

3. WAT IS ER NODIG

Voor ervaringsmaatjes zijn er een aantal verwachtingen of voorwaarden benoemd om 'Handen vol ervaring' en jouw rol als ervaringsmaatje zo goed mogelijk vorm te geven. In eerste instantie zijn deze opgesteld door de onderzoekers voordat 'Handen vol ervaring' van start ging. De onderzoekspilot heeft een aantal belangrijke bevindingen opgeleverd zoals genoemd in het resultatengedeelte (1.6). Daarnaast hebben onderzoekers logboeken bijgehouden met 'losse' bevindingen. Er kunnen hieruit een aantal succes- en belemmerende factoren gehaald worden, waardoor de voorwaarden bijgesteld zijn gedurende de onderzoekspilot en/of als aanbeveling meegenomen worden. Hieronder lees je gekaderd de voorwaarden, met daaronder uitleg hoe en waarom de voorwaarde is (bij)gesteld.

Een ervaringsmaatje heeft eigen ervaringen als slachtoffer van seksuele uitbuiting en/of afhankelijkheids- en ongelijkwaardige relatie(s) waarin (seksueel) geweld en/of -misbruik een rol speelde.

Vóór de onderzoekspilot

Vóór de onderzoekspilot werd om ervaringsmaatjes gevraagd die enkel slachtoffer zijn geweest van seksuele uitbuiting.

Gedurende de onderzoekspilot

Tijdens de onderzoekspilot was één van de ervaringsmaatjes geen slachtoffer van seksuele uitbuiting maar van langdurig huiselijk geweld en van seksueel misbruik. De onderzoekspilot heeft niet onderzocht of het hebben van een achtergrond als deze een effect heeft op een rol als een steunbron voor een jongere. Er kan met voorzichtigheid gesteld worden, op basis van de bevindingen, dat dit ervaringsmaatje even succesvol is geweest als steunbron voor de jongeren als de andere ervaringsmaatjes.

Gezien de onderzoekspilot een negatieve beoordeling heeft opgeleverd t.a.v. de inzet van een ervaringsmaatje met ervaring als professional in het werkveld met slachtoffers van seksuele uitbuiting, wordt aanbevolen om enkel het ervaringsmaatjes met eigen ervaringen in te zetten in 'Handen vol ervaring'.

Een ervaringsmaatje heeft de opleiding tot, of cursussen in, ervaringsdeskundige behaald. Of het ervaringsmaatje is deze aan het volgen of is voornemens deze te gaan volgen.

Vóór de onderzoekspilot

In deze opleiding leert een ervaringsdeskundige vaardigheden om de eigen ervaringen in te zetten om anderen de ruimte en mogelijkheden te bieden voor herstel.

Gedurende de onderzoekspilot

In deze handreiking wordt gesproken over jongeren, maar waarmee bedoeld wordt op meisjes en jongvolwassen vrouwen.

Er zijn geen nieuwe bevindingen opgedaan gedurende de onderzoekspilot, wat maakt dat de voorwaarde wordt behouden.

Een ervaringsmaatje hoeft niet begeleid door of bekend te zijn met organisaties met expertise op het gebied van seksuele uitbuiting.

Vóór de onderzoekspilot

Een organisatie met expertise in seksuele uitbuiting is betrokken geweest bij de onderzoekspilot in de zoektocht naar ervaringsmaatjes en in de coaching van ervaringsmaatje. Dat maakte dat vooraf werd gesteld dat een ervaringsmaatje in het verleden zelf begeleiding heeft ontvangen van een organisatie met expertise in seksuele uitbuiting.

Gedurende de onderzoekspilot

Onderzoekers werden geconfronteerd met de schaarste in ervaringsdeskundigen die een rol als ervaringsmaatje op zich konden en willen nemen. Onderzoekers hebben daarom ook ervaringsdeskundigen benadert die geen begeleiding of bekendheid hadden met organisaties met expertise op het gebied van seksuele uitbuiting. Dat maakt de voorwaarde is bijgesteld.

Een ervaringsmaatje heeft een dienstverband bij de zorgaanbieder van 'Handen vol ervaring'

Vóór de onderzoekspilot

Onderzoekers hadden de voorwaarden gesteld dat een ervaringsmaatje geen dienstverband heeft bij de zorgaanbieder, maar juist onafhankelijk staat. Reden hiervoor is dat de onderzoekspilot in de gesloten jeugdhulp setting heeft plaatsgevonden waar jongeren verblijven waarvan het basisvertrouwen in de ander ernstig beschadigd is. Dit is ook terug te zien in relatie tot medewerkers van de gesloten jeugdhulp setting. Om de kans op een vertrouwensrelatie, of de klik, zo groot mogelijk te maken is ervoor gekozen om ervaringsmaatjes niet onder de gesloten jeugdhulp te laten vallen. Eén van de ervaringsmaatjes heeft deze onafhankelijkheid gedurende de onderzoekspilot ook als prettig ervaren.

Gedurende de onderzoekspilot

Ten einde van de onderzoekspilot zijn er andere ervaringen opgedaan waardoor de verwachting aangepast kan worden. Er zijn voordelen om ervaringsmaatjes wel een dienstverband te laten hebben met de zorgaanbieder. Een van die voordelen is dat de positie van een ervaringsmaatje naar buiten toe verstevigd is. Er is meer gelijkwaardigheid met een professional. Een ervaringsmaatje is niet "maar" een ervaringsmaatje of vertrouwenspersoon, deze wordt gesteund door een zorgaanbieder met verantwoordelijkheid. Het is gebleken dat dit bijvoorbeeld ten goede komt aan de samenwerking met gemeenten en andere instanties.

In deze handreiking wordt gesproken over jongeren, maar waarmee bedoeld wordt op meisjes en jongvolwassen vrouwen.

Een ervaringsmaatje is geen vrijwilliger en hij/zij ontvangt een financiële vergoeding/salaris van de zorgaanbieder.

Vóór de onderzoekspilot

De onderzoekspilot stelde een onderzoeksbudget beschikbaar waar vanuit ervaringsmaatjes betaald konden worden. Ervaringsdeskundigen ontvingen een reiskostenvergoeding en een vrijwilligersbijdrage.

Gedurende de onderzoekspilot

Het onderzoeksbudget bleek niet toereikend te zijn om de ervaringsmaatjes tegemoet te komen gezien hun investeringen, de duur van de maatjestrjecten en de afstanden die zij met regelmaat moesten afleggen (enkele jongeren stroomden na hun verblijf binnen Via Jeugd uit naar een andere provincie). Daarnaast kunnen ervaringsdeskundige als volwaardige begeleiders in de jeugdhulp worden gezien, wat maakt dat zij in aanmerking komen voor een gepaste vergoeding/salaris. Dit komt ook ten goede aan hun positionering. Daarnaast is een belangrijk aandachtspunt dat het de eigen verantwoordelijkheid van een ervaringsmaatje is om op voorhand te controleren of en welke gevolgen de te ontvangen vergoeding heeft op haar eigen eventuele uitkeringen en toeslagen. Binnen de onderzoekspilot is het voorgekomen dat hierdoor een ervaringsmaatje niet kon continueren en dit tot teleurstelling bij zowel haar als de jongere heeft geleid.

Een ervaringsmaatje houdt een contactjournaal bij.

Vóór de onderzoekspilot

Een ervaringsmaatje krijgt toegang tot een beveiligde werkomgeving waarin zij een contactjournaal kan bijhouden. Rapporteert ondersteunt de begeleiding dit een ervaringsmaatje biedt en geeft inzicht aan de coach welke deze leest.

Gedurende de onderzoekspilot

Er zijn geen nieuwe bevindingen opgedaan gedurende de onderzoekspilot, wat maakt dat de voorwaarde wordt behouden. Zie 4.9. om meer te lezen over het contactjournaal.

Een ervaringsmaatje wordt gecoacht.

Vóór de onderzoekspilot

Een ervaringsmaatje krijgt coaching van een ervaren coach en expert in hulpverlening aan slachtoffers van seksuele uitbuiting. Deze coaching is noodzakelijk zodat een ervaringsmaatje in haar kracht kan blijven staan. Ook helpt de coaching om de last van de jongeren te dragen, zonder verantwoordelijkheid over te nemen en té betrokken te raken. Dit zou namelijk ten koste kunnen gaan van zijn/haar eigen welzijn. Een ervaringsmaatje heeft structureel contact met de coach: na ieder contactmoment met een jongere heeft hij/zij in ieder geval kort contact met de coach. Op basis van haar behoefte en/of inschatting

In deze handreiking wordt gesproken over jongeren, maar waarmee bedoeld wordt op meisjes en jongvolwassen vrouwen.

van de coach kan er dan opgeschaald worden in de duur en/of frequentie van het contact. De coach houdt ook een contactjournaal bij en heeft geen direct contact met de jongere.

Gedurende de onderzoekspilot

Het initiatief voor contact met de coach ligt bij een ervaringsmaatje, wat maakt dat het van een ervaringsmaatje vraagt hij/zij in staat is om tijdig de ervaringen die hij/zij heeft opgedaan met de jongere, te delen met de coach en om hulp vraagt.

Daarnaast werd aanvankelijk de coaching door één coach gedaan. Gedurende de pilot werd de poule van ervaringsmaatjes uitgebreid. Zij hebben eerder begeleiding gehad van een andere organisatie met expertise op het gebied van seksuele uitbuiting, en kregen vanuit deze organisatie begeleiding. Op een moment waren er twee coaches betrokken. Er was weinig verbinding tussen de ervaringsmaatjes, terwijl de ervaringsmaatjes in hun interviews het belang van onderlinge contact tussen ervaringsmaatjes onderstreepte begeleid door één coach.

Een ervaringsmaatje neemt deel aan gezamenlijke afstemmingsoverleggen.

Vóór de onderzoekspilot

Een ervaringsmaatje heeft structureel, dat wil zeggen, één keer per vier tot acht weken, contact met de coördinator van 'Handen vol ervaring' om de voortgang van haar betrokkenheid als ervaringsmaatje te bespreken. Andere ervaringsmaatjes en de coach zijn hier ook bij aanwezig. Er wordt dan geen inhoudelijke informatie besproken, maar de verwachtingen en kaders worden over en weer getoetst dan wel bijgesteld.

Gedurende de onderzoekspilot

Er zijn geen nieuwe bevindingen opgedaan gedurende de onderzoekspilot, wat maakt dat de voorwaarde wordt behouden.

Een ervaringsmaatje heeft meer dan twee uur contact per jongere per week (excl. reis- en rapportagetijd).

Vóór de onderzoekspilot

Aanvankelijk werden er weinig kaders gesteld in de beschikbaarheid en investering van ervaringsmaatjes, namelijk "de investering die een ervaringsmaatje doet in het contact met een jongere is waardevol en betekenisvol, maar niet grenzeloos. Er kan op- en afgeschaald worden naar behoefte en/of noodzaak van de jongere. Wanneer een ervaringsmaatje een hoge investering doet of heeft gedaan, stemt zij dit af met de coach welke meerwaarde of noodzaak het voor het welzijn/veiligheid van de jongere heeft".

Gedurende de onderzoekspilot

Gedurende de onderzoekspilot kwam naar voren dat er onvoldoende financiële middelen zijn om een ervaringsmaatje oneindig in tijd en duur te tegemoet te komen. De uren van de ervaringsmaatjes zijn daarom tijdens de onderzoekspilot gekaderd naar twee uur per jongere per week. Dat was echter weer te weinig om te spreken over een sociale steunbron,

In deze handreiking wordt gesproken over jongeren, maar waarmee bedoeld wordt op meisjes en jongvolwassen vrouwen.

zoals de ervaringsmaatjes en hun coach terugkoppelden tijdens afstemmingsoverleggen. Te veel gebonden zijn aan tijd zou belemmerend werken in het opbouwen van een klik en een vertrouwensrelatie tussen een ervaringsmaatje en een jongere. Aan de andere kant is het streven dat een jongere op den duur minder genoodzaakt is om terug te vallen op een ervaringsmaatje, en meer op eigen benen kan gaan staan. Dat maakt dat er nog geen sluitend antwoord is gevonden, maar er een richting is van meer een investering van in ieder geval maar dan twee uur per jongere per week (reis- en rapportagetijd niet meegerekend). Zie 4.6. voor meer uitleg over de bereikbaarheid van een ervaringsmaatje.

Een ervaringsmaatje staat niet alleen.

Vóór de onderzoekspilot

Een ervaringsmaatje is een vertrouwenspersoon en steunfiguur voor een jongere, maar zij staat niet alleen. Er kan van haar gevraagd worden om in contact te zijn met de betrokkenen om de jongere heen wanneer de jongere hier toestemming voor geeft of wanneer haar veiligheid in gevaar dreigt te komen/is. Zo kan een ervaringsmaatje bijvoorbeeld contact hebben met ouders, andere familieleden, vriendinnen/vriendjes, hulpverleners, (gezins)voogden, gemeenten, politie, etc. Hierin is het ervaringsmaatje transparant en betrouwbaar naar de jongere, en heeft zij contact met de coach en de coördinator om hierin haar rol en verantwoordelijkheid te blijven kaderen.

Gedurende de onderzoekspilot

Er zijn geen nieuwe bevindingen opgedaan gedurende de onderzoekspilot, wat maakt dat de voorwaarde wordt behouden.

Een ervaringsmaatje is assertief.

Vóór de onderzoekspilot

Deze verwachting werd voor de onderzoekspilot door onderzoekers niet opgesteld.

Gedurende de onderzoekspilot

Een ervaringsmaatje toont zicht assertief in contact met de betrokken jeugdzorgwerkers en andere instanties rondom de jongere en heeft een actieve rol in de samenwerking met hen. Enkele voorbeelden die zijn opgedaan vanuit de onderzoekspilot:

- Bij start maakt het ervaringsmaatje kennis met het (professionele) netwerk en stemt verantwoordelijkheden en rollen af. Hier is onvoldoende de tijd voor genomen gedurende de onderzoekspilot, en was een aanbeveling van de ervaringsmaatje in de interviews.
- Wanneer afspraken over en weer niet worden nagekomen, bijvoorbeeld wanneer het ervaringsmaatje een afspraak heeft gemaakt met de jongere maar bij aankomst blijkt dat zij (on)geoorloofd afwezig is, heeft het ervaringsmaatje hierover contact met de verantwoordelijke jeugdzorgwerker en spreekt de verwachting over de samenwerking uit. Eventueel vraagt dit ondersteuning van de coördinator.
- Wanneer er sprake is van (dreigende) onveilige situaties, op basis van de gesprekken van

In deze handreiking wordt gesproken over jongeren, maar waarmee bedoeld wordt op meisjes en jongvolwassen vrouwen.

een ervaringsmaatje met de jongere, legt hij/zij contact met de ouder(s)/jeugdzorgwerker/instantie om de signalen te delen.

- Het ervaringsmaatje sluit op verzoek van de jongere aan bij intakegesprekken, voortgangsbesprekingen e.d.

- Wanneer de jongere uitstroomt naar een nieuwe verblijfplek en/of andere instanties betrokken raken, kan de jongere een beroep doen op het ervaringsmaatje om haar verhaal te vertellen aan hen. Het kan ook voorkomen dat de jongere het contact met betrokken instanties als belemmerend ervaart en zij haar ervaringsmaatje vraagt om uitleg te geven over de behoefte van de jongere.

Ten allen tijden is het belangrijk dat het ervaringsmaatje transparant is naar de jongere toe. Hij/zij vraagt op voorhand toestemming om te delen of in contact te komen met anderen, het belang daarvan, vraagt naar behoeften, naar wat wel/niet gedeeld mag/moet worden, en welke rol het ervaringsmaatje op zich neemt.

Een ervaringsmaatje kan bevroegd worden door de politie.

Vóór de onderzoekspilot

Deze verwachting werd voor de onderzoekspilot door onderzoekers niet opgesteld.

Gedurende de onderzoekspilot

Wanneer er betrokkenheid van politie is bij een jongere kan het voorkomen dat politie op het ervaringsmaatje als informant een beroep doet, gezien zij een vertrouwenspersoon of informatiebron van de jongere is. In dit geval heeft het ervaringsmaatje altijd contact met de coach en de coördinator gezien dit een appel kan doen op haar betrouwbaarheid naar de jongere toe en het te maken heeft met het (mogelijk) delen van vertrouwelijke informatie.

Een ervaringsmaatje kan in risicovolle situaties terecht komen.

Vóór de onderzoekspilot

Een ervaringsmaatje is zich er bewust van dat de jongere kwetsbaar is om opnieuw slachtoffer te worden van een mensenhandelaar of ander crimineel netwerk. De werkwijze van een mensenhandelaar bestaat o.a. uit dreiging, welke ook naar het ervaringsmaatje toe kan uitgaan. Wanneer haar veiligheid in gevaar komt, legt zij altijd de verbinding met de coach, de coördinator en eventueel politie om samen de veiligheid te herstellen.

Gedurende de onderzoekspilot

Er zijn geen nieuwe bevindingen opgedaan gedurende de onderzoekspilot, wat maakt dat de voorwaarde wordt behouden.

Een ervaringsmaatje is zich bewust van de verantwoordelijkheid die hij/zij draagt.

Vóór de onderzoekspilot

Deze verwachting werd voor de onderzoekspilot door onderzoekers niet opgesteld.

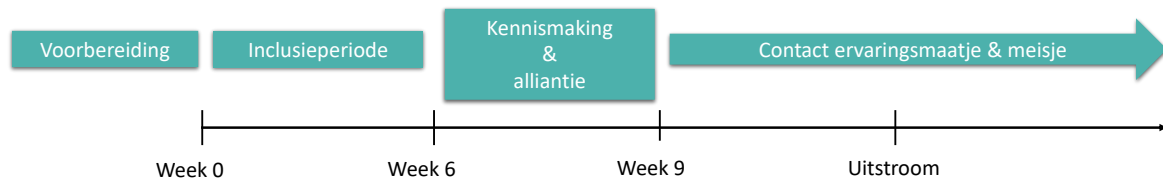
Gedurende de onderzoekspilot

In een afstemmingsoverleg met de ervaringsmaatje en de coach werd de vraag gesteld: waar ligt de eindverantwoordelijkheid van en over de ervaringsmaatjes? Hier is onvoldoende aandacht aan besteed gedurende de onderzoekspilot, wat maakt dat deze voorwaarde wordt genoemd. Wanneer een ervaringsmaatje een SKJ-registratie heeft draagt hij/zij zelf de verantwoordelijkheid over het eigen handelen. Daarnaast dient er een verantwoordelijke WO-geschoolde inhoudsdeskundige betrokken te zijn, zoals een gedragswetenschapper. Indien een ervaringsmaatje geen SKJ-registratie heeft, is een WO-geschoolde professional (met SKJ-registratie) verantwoordelijk voor het handelen van het ervaringsmaatje. Een zorgaanbieder en ervaringsmaatje dienen de betekenis en de gevolgen hiervan samen te bespreken.

Zoals je leest vraagt 'Handen vol ervaring' nogal wat van ervaringsmaatjes. En dat betekent uiteraard ook wat voor de verantwoordelijke zorgaanbieder van 'Handen vol ervaring'. Daarom is er ook voor hen een handreiking geschreven waarin voorwaarden zijn opgesteld. Voor deze informatie kan je altijd zelf de handreiking voor zorgaanbieder raadplegen.

4. HET TRAJECT

‘Handen vol ervaring’ kan het enige zorgaanbod voor de jongere zijn, maar het kan ook naast een bestaand hulpaanbod van de jongere lopen. Het traject wat je als ervaringsmaatje doorloopt kan als volgt schematisch worden weergegeven.

4.1. Voorbereiding

‘Handen vol ervaring’ is tijdens de onderzoekspilot onder de aandacht gebracht bij jongeren door middel van flyers en het informeren van betrokken jeugdzorgwerkers die vanuit hun samenwerkingsrelatie met de jongere hen informeerden. Daarnaast hadden de ervaringsmaatjes een brief geschreven voor de jongeren waarin zij zichzelf voorstelden. Echter bleek als snel dat dit niet voldoende was. De ervaringsmaatjes zijn zelf proactief geweest en hebben zichzelf voorgesteld op de residentiele behandelgroepen waar destijds de jongeren verbleven. Dit bleek een succes en maakte dat jongeren zich aanmeldden voor ‘Handen vol ervaring’.

- Er wordt dus van jou, samen met de andere ervaringsmaatjes, verwacht om jezelf en het aanbod van ‘Handen vol ervaring’ persoonlijk toe te lichten aan de jongeren (wanneer ze samen op een groep verblijven)/de jongere (wanneer de jongeren binnen een residentiele setting verblijven)/de jongere (wanneer ze niet binnen een residentiele setting verblijven maar op een andere manier bekend is bij een zorgaanbieder, gemeente of gecertificeerde instelling). Omdat de samenstelling op een groep wijzigt, dient dit eens per drie maanden te gebeuren.

Een belangrijk knelpunt wat tijdens de onderzoekspilot regelmatig naar voren kwam was de samenwerking tussen jeugdzorgwerkers en ervaringsmaatjes. Ondanks informatie van de onderzoekers, waren jeugdzorgwerkers en ervaringsmaatjes onvoldoende op de hoogte van elkaars rol en de betekenis ervan (zie het kopje ‘assertief’ in 3.1.).

- Dat maakt dat er van jou, samen met de andere ervaringsmaatjes, wordt verwacht om jezelf en het aanbod van ‘Handen vol ervaring’ persoonlijk toe te lichten aan andere betrokken professionals zoals jeugdzorgwerkers.
Eventueel kan je hierbij ondersteuning vragen aan de coördinator.

Naast jouw inzet tijdens de voorbereiding zal er vanuit de zorgaanbieder informatiebrieven over ‘Handen vol ervaring’ worden gedeeld met ouders, (gezins)voogden en gemeenten

In deze handreiking wordt gesproken over jongeren, maar waarmee bedoeld wordt op meisjes en jongvolwassen vrouwen.

4.2. Inclusieperiode

Wanneer een jongere aangeeft graag aan de slag te willen met een ervaringsmaatje van 'Handen vol ervaring', zal allereerst beoordeeld moeten worden of de jongere binnen de inclusiecriteria valt zoals genoemd in hoofdstuk 2.

Wanneer dit een positieve uitkomst heeft is de zorgaanbieder verantwoordelijk voor de toestemmingsverklaring(en). Vervolgens wordt de jongere op de wachtlijst geplaatst, welke beheerd wordt door de coördinator.

De duur van de inclusieperiode is maximaal zes weken. Dit komt voort uit de onderzoekspilot, welke plaats vond in de gesloten jeugdhulp en waar jongeren na de eerste zes weken van hun plaatsing een behandelplanbespreking hadden. Zoals de naam al suggereert, wordt dan het behandelplan besproken samen met de jongere en belangrijke betrokkenen en het is daarom een goed startpunt om het aanbod van 'Handen vol ervaring' overeen te komen. In dat geval, kan het voorkomen dat jij als ervaringsmaatje hier voor wordt uitgenodigd. Wat volgt is kennismaking of een plaatsing op de wachtlijst wanneer het ervaringsmaatje niet direct beschikbaar is.

Wanneer een jongere al in zorg is bij de zorgaanbieder, blijft deze opbouw van de inclusieperiode gelden.

4.3. Kennismakingsperiode

Zoals je in de voorbereiding hebt kunnen lezen, vindt er een algemene kennismaking plaats tussen jou, 'Handen vol ervaring', de jongeren en andere betrokken professionals. Wat hierop naar verwachting zal volgen is de aanmelding van jongeren voor 'Handen vol ervaring', waarna het persoonlijk contact van start gaat. Dit noemen we de **kennismakingsperiode** en ziet er als volgt uit.

- Je stemt samen met je coördinator af of de kennismakingsperiode voor een jongere wat op de wachtlijst staat opgestart kan worden.
- Er vindt een persoonlijke kennismaking plaats tussen jou en de jongere. Deze plan jij zelf met de jongere. Vraag de jongere altijd of zij de behoefte heeft om een steunfiguur aan te laten sluiten, denk hierbij bijvoorbeeld aan een ouder of een mentor.
- Je brengt je coach op de hoogte dat je een kennismakingsperiode in gaat met een nieuwe jongere.

Het kan natuurlijk voorkomen dat jij en een jongere elkaar al kennen vanuit vorige ervaringen. In dat geval zullen jullie samen goed moeten onderzoeken of en hoe we het contact zo prettig mogelijk vorm kunnen geven.

- Tijdens de contacten in de kennismakingsperiode vertel je dat jullie elkaar de komende drie contactmomenten beter gaan leren kennen: je kan meer uitleg geven over jezelf, je ervaringen, je rol als ervaringsmaatje en op welke manier jij van betekenis kan zijn. Daarnaast vertel je ook over de bereikbaarheid en de

vertrouwelijkheid, lees hierover meer in hoofdstuk 4.6. en 4.7. Zie daarnaast het hoofdstuk 'De kennismaking'.

- Zoals gezegd bestaat de volledige kennismakingsperiode uit maximaal drie weken waarin drie contactmomenten plaatsvinden. Dit geeft de jongere voldoende bedenktijd om te beslissen of zij het ervaringsmaatjestrject (met jou) wilt voortzetten.
- Na de kennismakingsperiode zijn er drie mogelijkheden:
  - 1) De jongere wilt het ervaringsmaatjestrject voortzetten met jou als haar ervaringsmaatje
  - 2) de jongere wilt het ervaringsmaatjestrject voortzetten met een ander ervaringsmaatje
  - 3) de jongere wilt het ervaringsmaatjestrject stopzetten (zie hoofdstuk 4.6.)
- Je koppelt de beslissing van de jongere terug aan de coördinator en je coach.

4.4. Contactperiode

Als de jongere heeft besloten het ervaringsmaatjestrject voort te willen zetten met jou als ervaringsmaatje en zij al in zorg is bij een zorgaanbieder zal 'Handen vol ervaring' er naast lopen.

Er wordt verwacht dat er minimaal één keer per week face to face contact is tussen jou en de jongere. Daarnaast kan er ook contact zijn in de vorm van (video)bellen, appen/smsen, e-mail etc. Dit kun je zelf afstemmen met de jongere. Zoals genoemd in hoofdstuk 3 wordt verwacht dat je minimaal 2 uur per week contact hebt met de jongere (reis- en rapportagetijd niet meegerekend).

Het initiatief tot het contact kan zowel bij de jongere als bij jou zelf liggen. Dit betekent dat jij als ervaringsmaatje een handreiking blijft doen naar de jongere, om **outreaching** te werken, maar je niet te veel opdringt aan de jongere omdat te veel contact ook kan leiden tot een contactbreuk.

Wanneer de jongere op een groep verblijft, is het belangrijk om de verantwoordelijke jeugdzorgwerker (bijvoorbeeld de mentor) te informeren over het contact (datum, tijd, hoe). Deze kan jou informeren over afspraken of regels waar je rekening mee dient te houden die op een groep gelden. Denk bijvoorbeeld aan tijdsafspraken. De onderzoekspilot heeft namelijk als belangrijk knelpunt laten zien dat het belangrijk is om een goede afstemming te hebben met de betrokkenen (met goedkeuring van de jongere).

De inhoud van het contact houdt niet vast aan een vraag-aanbod principe. Dat wil zeggen dat de jongere geen actieve hulpvraag hoeft te hebben waar jij op kan aansluiten. Soms is **'er gewoon zijn'** goed genoeg. Je kunt ook een meer proactieve rol op je nemen. Denk hierbij aan het ondersteunen bij het invullen van formulieren, bij evaluatiegesprekken van een zorgaanbieder of bij intakegesprekken bij een vervolgplek.

In deze handreiking wordt gesproken over jongeren, maar waarmee bedoeld wordt op meisjes en jongvolwassen vrouwen.

Gedurende het contact met de jongere kan het voorkomen dat ouders of andere betrokkenen jou als ervaringsmaatje willen ontmoeten. Doe dit altijd in goed overleg met de jongere om te voorkomen dat jullie vertrouwensband wordt geschaad. Het is hierbij ook belangrijk dat jullie van tevoren goed afstemmen wat je wel en niet vertelt aan de betrokkene(n) (zie hoofdstuk 4.7.).

Over de duur van de contactperiode kom je hierna, in 4.5., meer te weten.

4.5. Afronding

‘Handen vol ervaring’ is **vrijwillig**. Zowel jijzelf als de jongere kunnen op ieder moment besluiten om het ervaringsmaatjestrject te beëindigen.

Als ervaringsmaatje kan het bijvoorbeeld zijn dat jouw betrokkenheid bij deze meiden leidt tot gevaar voor jou of anderen in jouw omgeving, hertraumatisering of veelvuldige confrontaties in het contact. Ook kan het zo zijn dat je geen klik voelt met de jongere, dat het vertrouwen aantoonbaar is afgebroken, of dat factoren uit jouw privéleven een rol spelen (zoals het hebben van een andere baan, het zorgen voor belangrijke anderen). Voorbeelden van redenen waarom de jongere kan besluiten om te stoppen zijn onder andere het missen van een klik of het niet langer hebben van een behoefte voor ondersteuning. Het kan ook gebeuren dat het contact abrupt wordt verbroken, bijvoorbeeld wanneer de jongere wegloopt en is vermist, of de samenwerking met betrokkenen het contact dusdanig belemmert dat het contact verwaterd. Dit hebben we ook terug gezien tijdens de onderzoekspilot. Het blijft voor de jongere altijd mogelijk om op een later moment gedurende de onderzoekspilot opnieuw te starten met een ervaringsmaatjestrject.

Als de jongere of jijzelf besluit om het ervaringsmaatjestrject te beëindigen is het belangrijk dat je aandacht schenkt aan een goede afronding van het traject. Zo kan een (nieuwe) faalervaring worden beperkt of worden voorkomen.

Wanneer een jongere op in residentiele jeugdzorg verblijft, bijvoorbeeld op een groep of kamertraining, dan kan de jongere uitstromen naar een andere plek. Vraag tijdig aan de jongere en/of haar verantwoordelijke jeugdzorgwerker wanneer en waar dit gaat plaats vinden. Dit kan bijvoorbeeld bij ouders of familie thuis zijn, met of zonder ambulante hulpverlening, of naar een andere residentiele setting. In deze doorstroom zal je als ervaringsmaatje betrokken blijven, en draag je bij aan de continuïteit van zorg. Je kan, met toestemming van de jongere, jezelf en ‘Handen vol ervaring’ bij de vervolgplek voorstellen. Maar nog belangrijker: je kan een ondersteunende rol spelen naast de jongere in haar kennismaking en het opbouwen van nieuwe (samenwerkings)relaties.

Wanneer de jongere 18 jaar wordt, en dus meerderjarig, is het ook nog mogelijk om betrokken te blijven als ervaringsmaatje als de behoefte van de jongere er is. Hier is echter iets anders voor nodig in de financiering (Jeugdwet is dan niet meer van toepassing). Ga

In deze handreiking wordt gesproken over jongeren, maar waarmee bedoeld wordt op meisjes en jongvolwassen vrouwen.

hierover op tijd, dat wil zeggen minimaal 3 maanden voordat de jongere 18 jaar wordt, in gesprek met de jongere. Betrek de coördinator van 'Handen vol ervaring' als de vraag van de jongere doorloopt na 18 jaar.

Je mag verwachten dat de noodzaak van jouw betrokkenheid als ervaringsmaatje verminderd is wanneer de jongere een stabiele basis heeft en er vertrouwen is naar een goede toekomst.

4.6. Bereikbaarheid

Als ervaringsdeskundige is het belangrijk dat je goed met de jongere afspreekt op welke momenten (dagen en tijden), met welke redenen (alle soort vragen, geen vragen, crisissituaties, etc.) en op welke manieren (telefoon, WhatsApp, e-mail, etc.) jij bereikbaar bent voor de jongere. Denk hierbij ook aan jouw eigen belastbaarheid en privéleven, en houdt rekening met de voorgeschreven investering per jongere (zie hoofdstuk 3).

4.7. Vertrouwelijkheid

Vertrouwelijkheid is een belangrijk maar ook kwetsbaar begrip voor jongeren die slachtoffer zijn (geweest) van seksuele uitbuiting. Aan de ene kant hebben zij in hun leven veelal ervaringen opgedaan waarin hun vertrouwen ernstig is geschaad, aan de andere kant verlangen ze vaak ook naar een vertrouwenspersoon met wie zij hun verhaal kunnen delen.

Het is daarom belangrijk dat je al in de kennismakingsfase met de jongere vertelt over de (grenzen van de) vertrouwelijkheid in jullie contact:

- Leg de jongere uit dat je een contactjournaal bijhoudt waarin jij jullie contact beschrijft. Leg uit dat dit contactjournaal vertrouwelijk is en dat alleen jij, jouw coach en de coördinator hier inzicht in hebben.
- Leg de jongere uit dat jij als ervaringsmaatje coaching ontvangt om jouw werk zo goed mogelijk te kunnen doen. Jouw coach is er voor jou, niet voor de jongere. De coach leest jouw rapportages en heeft samen met jou begeleidende gesprekken over het ervaringsmaatjestrject. Jouw coach is niet betrokken bij een eventueel ander begeleidings- of behandeltraject wat de jongere doorloopt. Jouw coach deelt geen informatie over de jongere met anderen en heeft geen direct contact met de jongere.
- Leg de jongere uit dat als jij informatie hebt waaruit blijkt dat de jongere een direct gevaar vormt voor zichzelf of voor anderen om zich heen, jij als ervaringsdeskundige een plicht hebt om deze informatie te delen. Als je informatie moet delen, breng de jongere altijd op de hoogte wat je deelt, waarom, hoe en met wie. Als je twijfelt over je meldplicht, overleg je dit altijd met jouw coach en coördinator.
- Leg de jongere uit dat als jij je zorgen maakt over haar, maar er geen direct gevaar is, jij niet zomaar informatie zal delen zonder haar goedkeuring (met uitzondering van jouw coach). Als jij je zorgen maakt over een jongere en informatie wilt delen, bespreek je dit altijd met de jongere.

- Leg de jongere uit dat het in sommige gevallen handig is als een ouder, (gezins)voogd , een andere betrokken jeugdzorgwerker (bijvoorbeeld een mentor) of hulpverlener bepaalde informatie uit het ervaringsmaatjestraject weet. Denk bijvoorbeeld aan afspraken bij de gemeente, politie of andere hulpverlening. Je wilt graag voorkomen dat zaken door elkaar heen gaan lopen. Ook als je dit soort informatie wilt delen, overleg je eerst met de jongere wat je wilt delen, waarom en met wie.

4.8. Verantwoordelijkheden

Voordat de onderzoekspilot van start ging, was het onderwerp ‘verantwoordelijkheden’ vooral gericht op de verantwoordelijkheid van een ervaringsmaatje in geval de jongere weg zou lopen uit de gesloten jeugdhulp. Overeenkomstig met deze verwachting, liepen jongeren gedurende de betrokkenheid van ervaringsmaatjes meer dan eens weg.

Weglopen is namelijk enerzijds een overlevingsmechanisme (zie hoofdstuk 5.7.) en anderzijds een bewuste keuze. Weglopen kan daarmee altijd voorkomen. Hoe goed de planning ook is, hoe duidelijk de afspraken ook zijn, hoe goed de jongere zich ook lijkt te voelen, hoe goed de connectie ook tussen jullie en/of tussen haar en de groep ook lijkt te zijn, het risico blijft altijd aanwezig. Daar heb jij als ervaringsmaatje geen aandeel, verantwoordelijkheid of schuld in.

Onderzoekers hebben voor de start van de onderzoekspilot geen beschrijving gedaan van de verantwoordelijkheid van het handelen van de ervaringsmaatjes. Tijdens de onderzoekspilot werd dit onderwerp ter sprake gesteld door de coach. Verantwoordelijkheden van jou als ervaringsmaatje is veel breder dan alleen het thema weglopen. Het gaat ook over de eigen verantwoordelijkheid van jouw handelen, en die van de zorgaanbieder daarin. De onderzoekspilot heeft opgeleverd dat de zorgaanbieder die ‘Handen vol ervaring’ aanbiedt verantwoordelijk is op welke manier de eigen verantwoordelijkheid van het ervaringsmaatje is geregeld. Het kan zijn dat er van jou een registratie in de Stichting Kwaliteitsregister Jeugd (SKJ) wordt verwacht, waardoor jij zelf verantwoordelijk bent en aansprakelijk gesteld kan worden voor je eigen handelen welke gebaseerd moet zijn op bepaalde beroeps- en gedragsregels. Het kan ook zijn dat dit niet van jou wordt verwacht maar een professional binnen de zorgaanbieder met een SKJ-registratie die verantwoordelijkheid draagt.

4.9. Rapportages

Het is van belang dat je goed rapporteert over het contact dat je hebt met de jongere. Om de vertrouwelijkheid van het contact tussen jou en de jongere goed te waarborgen zal jij hiervoor toegang krijgen tot een beveiligde werkomgeving. Binnen deze werkomgeving rapporteer jij in een contactjournaal over het contact met de jongere.

In een contactjournaal rapporteer je de inhoud van ieder contactmoment. Dit contactjournaal is toegankelijk voor jou als ervaringsmaatje en voor jouw coach. Het is belangrijk dat jouw coach dit kan in zien om jou zo goed mogelijk te begeleiden in het

contact met de jongere. Jouw coach heeft dus ook toegang tot de beveiligde werkomgeving. Het is belangrijk dat je de jongere hier in de kennismakingsfase al over informeert (zie hoofdstuk 4.7.).

Bijvoorbeeld:

Contactjournaal ervaringsmaatje	
<i>Datum</i>	01-01-20
<i>Begin- en eindtijd</i>	15:00-15:20
<i>Type contact</i>	Videobellen
<i>Inhoud contact</i>	Ik heb gevraagd hoe het met haar gaat. Ze vertelt dat ze vorige week 1x ruzie heeft gehad met haar ouders over zakgeld. Ook vertelt ze dat ze voor rekenen een 8 heeft gehaald.

Ook jouw coach houdt een contactjournaal bij.

Hier vind je een aantal tips over het rapporteren. Dit zijn tips die je op weg kunnen helpen, het zijn geen vereisten die bepalen of jouw contactjournaal 'goed' of 'slecht' is.

- Beschrijf niet alleen wat de jongere zegt, maar ook wat je haar vraagt. Zo kun je teruglezen of je de jongere wellicht een bepaalde richting op hebt gestuurd.
- Beschrijf niet alleen wat jullie bespreken, maar ook wat je observaties zijn: *ze huilt en ik zie dat ze verdrietig is i.p.v. ze is verdrietig.*
- Wees zo concreet en duidelijk als mogelijk: *vijf keer i.p.v. vaak.*
- Wees eenduidig zodat het niet op verschillende manieren geïnterpreteerd kan worden: *heeft wellicht overgewicht i.p.v. zwaar.*
- Wees zo objectief mogelijk. Mocht je wel je eigen mening geven, benoem dit dan ook als een mening: *ze schold haar moeder uit i.p.v. ze had een slechte houding naar haar moeder.*
- Wees zo feitelijk mogelijk en trek geen conclusies: *wilt niet deelnemen aan activiteiten en vertelt somber te zijn i.p.v. is depressief.*
- Wees zo bondig mogelijk en schrijf niet meer dan nodig: *we hebben samen geluncht i.p.v. we hebben samen in een gezellig restaurantje een broodje gegeten en thee gedronken.*
- Schrijf zodat anderen, zoals jouw coach, je kunnen begrijpen zonder de jongere of de situatie te kennen: *een bankje aan het water i.p.v. haar lievelingsplekje.*
- Wees volledig, zodat navraag niet nodig is: *op vrijdag 7 augustus om 15:00 heeft de jongere met mij een afspraak bij het gemeenteloket in Maastricht i.p.v. we hebben een afspraak bij het gemeenteloket in Maastricht.*
- Schrijf respectvol over de jongere en haar relaties: *ze is de afspraak viermaal vergeten i.p.v. ze is de afspraak al viermaal vergeten en dat is erg irritant.*
- Gebruik geen afkortingen.
- Noem mensen bij hun volledige naam (en functie): *huisarts Janssen i.p.v. de arts.*

In deze handreiking wordt gesproken over jongeren, maar waarmee bedoeld wordt op meisjes en jongvolwassen vrouwen.

Nu je meer hebt gelezen over het 'hoe' van het contact tussen jou en de jongere, kan je in het volgende hoofdstuk 'Aan de slag!' meer lezen over het 'wat' van het contact.

5. AAN DE SLAG!

In de volgende hoofdstukken worden onderwerpen toegelicht waarin de onderzoekers verwachtten dat dit ter sprake zou komen in je traject met een jongere. Het dient als ondersteunende informatie voor ervaringsmaatjes. Er is gekozen om deze onderwerpen uit te lichten, omdat onderzoekers verwachtten dat dit veelvoorkomend is, gebaseerd op basis van de doelgroep van de onderzoekspilot en op de jongeren die in een gesloten residentiele setting verblijven. Uit de interviews met de jongeren en ervaringsmaatjes blijkt dat deze onderwerpen inderdaad een onderwerp van gesprek waren.

5.1. De kennismaking

In de **kennismakingsgesprekken** is het van belang dat je in ieder geval de volgende onderwerpen met de jongere bespreekt:

- Wie je bent. Hierin bepaal jij zelf, in je eigen tempo, wat je over jezelf wilt delen.
- Wie de jongere is. Er wordt op voorhand geen inhoudelijke informatie met jou gedeeld. Je leert de jongere zelf kennen, op haar tempo.
- De vertrouwelijkheid van jullie relatie (zie het kopje 'Vertrouwelijkheid')
- De rapportages die je maakt (zie het kopje 'Rapportages')
- De coaching die jij ontvangt (zie het kopje 'Vertrouwelijkheid')
- Jouw bereikbaarheid (zie het kopje 'Bereikbaarheid').

5.2. En dan...?

In jouw rol als ervaringsmaatje leer jij gaandeweg jullie contact de jongere steeds meer kennen: haar levenslijn, kwaliteiten, klachten en wensen. We vinden het belangrijk om jou wat achtergrondinformatie en handvatten te geven over een aantal onderwerpen die je kan tegenkomen in het contact met deze meiden. Deze informatie, samen met de coaching kan jou helpen om de verhalen van en het contact met de meiden een plek te geven. Het kan je iets meer ruimte geven om te ontspannen, bijvoorbeeld door te bedenken dat bepaald gedrag niet jouw schuld is, maar voortkomt uit de ervaringen die de jongere heeft meegemaakt. Het geeft je ook wat advies in hoeverre je je actief moet bemoeien met de jongere, of dat je haar beter even met rust kan laten.

5.3. De klik

Zowel in het behoefteonderzoek voorafgaand aan de onderzoekspilot als in voorgaande onderzoeken komt naar voren dat het hebben van een '**klik**' belangrijk is om een vertrouwensband op te bouwen. Er zijn een aantal randvoorwaarden die kunnen helpen bij het ontstaan en laten groeien van zo'n 'klik' en die jij ook kan gebruiken in het contact met de jongere:

In deze handreiking wordt gesproken over jongeren, maar waarmee bedoeld wordt op meisjes en jongvolwassen vrouwen.

- De jongere verblijft in een omgeving met een positief leefklimaat waar zij zich veilig kan voelen;
- jullie zijn het eens over jouw rol als ervaringsmaatje, waar jullie contact over gaat, en wat jij wel en niet kan betekenen. Jullie maken goede afspraken;
- jij hebt duidelijk uitgelegd welke informatie jij moet delen, op welke momenten en met wie;
- jij bent betrouwbaar, duidelijk, en je komt je afspraken na;
- jij bent als ervaringsdeskundige laagdrempelig beschikbaar en neemt ook initiatief tot contact;
- je kunt aansluiten bij de jongere haar interesses en leefwereld, en je kunt begrip tonen;
- jij bent onbevooroordeeld en accepterend, met een open en eerlijke houding. Je kunt ook ervaringen van je eigen leven met de jongere delen;
- je hebt een positieve houding, je bent aardig en sociaal;
- je bent een luisterend oor voor de jongere en sluit in het gesprek hier goed op aan;
- niet al het contact wat jullie hebben is serieus of over moeilijke onderwerpen. Samen luchtige, leuke dingen doen zijn ook belangrijk om een band op te bouwen.

Eenzijds is het belangrijk dat in het opbouwen van een klik je het contact blijft aangaan. Echter kan het ontstaan van een dergelijke klik niet geforceerd worden. Een deel hiervan blijft gevoelsmatig en het is dan ook belangrijk om op het moment dat een dergelijke klik niet aanwezig is, in overleg met de jongere te overwegen om het ervaringsmaatjestrject samen af te ronden.

5.4. Seksuele uitbuiting

Tijdens de onderzoekspilot is er samen gewerkt met een organisatie met expertise in seksuele uitbuiting. De coach was verbonden aan deze organisatie. Om dezelfde taal te spreken tussen ervaringsmaatjes en coach, is er gebruik gemaakt van informatie afkomstig van deze organisatie. Let op: onderstaande informatie t.a.v. seksuele uitbuiting is summier, er is inmiddels meer kennis over bijv. het proces van emotionele afhankelijkheid. Wellicht weet je dit vanuit eigen ervaring, daarnaast heeft je coach ook expertise in seksuele uitbuiting.

“Iedereen kan slachtoffer van een loverboy worden. Wij gebruiken zelf liever de term mensenhandelaar. Grotendeels zijn de slachtoffers meisjes of jonge vrouwen. Maar ook jongens kunnen slachtoffer worden van loverboys. De hierna verstrekte informatie richt zich grotendeels op meisjes en jonge vrouwen maar is ook voor een gedeelte van toepassing op jongens die onder invloed staan van loverboys. Opgemerkt dient te worden dat een aantal signalen ook aanwezig kunnen zijn zonder dat er sprake is van loverboyproblematiek. We spreken dan van afhankelijkheidsproblemen waaronder huiselijk geweld of eengerelateerd

geweld. De hoeveelheid aan signalen en snelheid van gedragsveranderingen bepalen samen de mogelijkheid van emotionele afhankelijkheid aan een loverboy” (Helse liefde, z.d.).

“Proces emotionele afhankelijkheid

Het onder controle brengen en uitbuiten van een slachtoffer verloopt doorgaans in de navolgende fasen:

1: Verliefdheid/emotioneel contact: de loverboy vertelt het slachtoffer dat zij heel bijzonder voor hem is en zorgt door aandacht en attentie dat zij zich emotioneel verbonden gaat voelen (gevoelens van verliefdheid creëren). Bedreigingen en angst ontwikkelen kan ook tot emotionele afhankelijkheid leiden.

2: Grensverleggingen: de loverboy ondersteunt of dwingt het slachtoffer om grenzen te verleggen waardoor zij snel bruikbaar wordt voor prostitutie of andere criminele activiteiten.

3: Hersenspoeling/indoctrinatie: de loverboy en zijn systeem leggen steeds meer emotionele druk op het slachtoffer, zorgen voor twijfel en verwarring waardoor het slachtoffer nauwelijks of geen keuzes kan maken of verantwoordelijkheid voor zichzelf kan nemen.

4: Ultieme gehoorzaamheid afdwingen: de loverboy dwingt, misbruikt en buit het slachtoffer uit zonder dat deze zich kan verzetten. Anderzijds denkt het slachtoffer dat zij uit liefde de loverboy ondersteunt bij zijn problemen en keurt alles van hem goed ondanks dat het niet goed voelt of dat zij de relatie zou willen verbreken.

5: Ontmaskering: het slachtoffer begint te onderkennen dat de relatie niet goed is en dat er veel problemen zijn. Er treedt zelfbewustzijn op. De loverboy zal in deze fase enerzijds veel druk door dreiging en geweld op haar leggen, anderzijds haar proberen te paaien door cadeaus en extra aandacht te geven. Vaak begint de cyclus weer bij fase 1 en zorgt de loverboy voor meer controle over het slachtoffer.

6: Zelfbehoud: het slachtoffer kan de situatie niet meer aan en wil bij de loverboy weg en uit het criminele systeem stappen. Dit is een gevaarlijke fase aangezien de loverboy om meerdere redenen haar niet wil laten gaan. Zij zorgt niet meer voor inkomsten maar weet vaak ook veel van de criminele omgeving wat zeer bedreigend voor de loverboy en zijn systeem kan zijn. Er is hoog gevaar voor het slachtoffer.

7: Losmakingsproces: het slachtoffer vlucht en zoekt veiligheid. Het slachtoffer wil een soms lange weg van herstel aangaan” (Helse liefde, z.d.).

“Kenmerken slachtoffer

Soms vallen er opeens dingen op bij een persoon. Iemand verandert in gedrag of kleedt zich anders. Hieronder staan zaken om op te letten, want het kunnen signalen zijn voor mensenhandel/seksuele uitbuiting:

- dure kleding, juwelen, vaak veel geld met onduidelijke afkomst
- tatoeage (naam) in nek of armen/soms ook tattoo barcode
- veel aandacht aan uiterlijk; uitdagende seksueel getinte mode
- namaak- volwassen vrouw gedrag (Lolitagedrag)

In deze handreiking wordt gesproken over jongeren, maar waarmee bedoeld wordt op meisjes en jongvolwassen vrouwen.

- negatief zelfbeeld
- ouders hebben binnen korte termijn nauwelijks tot geen controle meer op hun dochter
- vreemd gedrag, m.n. mobiele telefoon en computer gebruik, facebook, chatten, zichzelf met foto's en uitdagende tekst presenteren
- verwondt zichzelf
- obsessief seksueel – uitdagend – gedrag
- vermijdt het onderwerp prostitutie of projecteert dit op anderen
- grote angst voor lichamelijk contact
- hoog internet gebruik" (Helse liefde, z.d.).

“Gevolgen voor slachtoffers

Bij slachtoffers van seksuele uitbuiting/mensenhandel zien we vaak de volgende gevolgen:

- verslaving (drugs, alcohol)
- traumatisering door geweld en schokkende voorvallen
- verkrachting; seksuele intimidaties
- dubbelleven (veel liegen)
- ziekelijk wantrouwen
- zwangerschap, soms abortus
- SOA/ HIV
- karakterverandering, identiteitsaantasting , nooit meer de oude
- afkeer van eigen lichaam/persoon
- afhankelijk zijn van anderen; onzeker gedrag
- angstig blijven, voortdurend bedreigd voelen
- geen zin meer in leven/doelloos leven/suicide
- schulden door leningen, abonnementen
- moeten verhuizen; afstand doen van eigen omgeving door dreiging en gevaar
loverboys" (Helse liefde, z.d.).

5.6. Hechting

Als kind bouw je al vroeg een sterke emotionele band op met jouw opvoeders en vaak ook met een paar andere belangrijke volwassenen. Deze band noemen we **hechting**.

De eerste stappen in het ontstaan van de hechting beginnen al tijdens en direct na de zwangerschap. Een baby heeft zijn omgeving nodig om goed te overleven: eten, drinken, warmte en liefde. Opvoeders moeten daarom niet alleen goed kunnen aanvoelen wat een kind nodig heeft, maar tegelijkertijd ook geven wat het kind nodig heeft. Als je ziet dat een kind angstig is (= aanvoelen), moet je het kind ook troosten (= goed antwoord).

Als een opvoeder een kind goed aanvoelt en goed antwoord, dan zal er een veilige hechting ontstaan met deze persoon. Ook zal het kind door deze positieve ervaringen leren dat de

In deze handreiking wordt gesproken over jongeren, maar waarmee bedoeld wordt op meisjes en jongvolwassen vrouwen.

wereld een veilige plek is. Het kind leert dat het anderen kan vertrouwen. Dit idee neemt het kind ook mee in zijn of haar verdere leven.

Als een kind veilig gehecht is dan heeft het geleerd om zelf dingen te proberen, ook als een opvoeder dat niet wil, zonder dat het kind bang hoeft te zijn dat het de liefde kwijtraakt van de opvoeder. Er is een balans ontstaan tussen het zoeken van nabijheid van de opvoeder en het zelf onderzoeken van de wereld (en dus het loslaten van de opvoeder).

Het komt ook voor dat het opvoeders niet lukt om goed aan te voelen of te geven wat het kind nodig heeft. Dan zal er een **onveilige hechting** ontstaan. Het kind ontwikkelt dan het idee dat de wereld niet veilig is en dat de mensen om hem of haar heen niet te vertrouwen zijn. Eén van de zeven kinderen in Nederland is onveilig gehecht. Er zijn drie soorten onveilige hechtingspatronen.

- Bij een **vermijdend gehecht** kind, reageert het kind (bijna) niet als een ouder weggaat en weer terugkomt. Het onderdrukt gevoelens van angst om te voorkomen dat het wordt afgewezen. De ouders van kinderen met een vermijdende hechting zijn vaak streng, consequent, ongevoelig en hebben een afkeer van lichamelijk contact. Deze hechtingsstijl kan het resultaat zijn van een genetische aanleg, of het gevolg zijn van negatieve ervaringen.
- Bij een **angstig-ambivalent gehecht** kind, reageert het kind juist heel heftig als een ouder weggaat en weer terugkomt. Het kind blijft dicht bij de ouder en gaat weinig zelfstandig op onderzoek uit. De ouders van kinderen met een angstig-ambivalente hechting zijn vaak onvoorspelbaar en onbereikbaar, maar wel gevoelig. Deze hechtingsstijl kan het resultaat zijn van een genetische aanleg, of het gevolg zijn van negatieve ervaringen (bijvoorbeeld overbezorgde ouders).
- Bij een **gedesorganiseerd gehecht** kind, reageert het kind heftig als de ouder weggaat, maar bevriest het kind als de ouder terugkomt. De ouders van kinderen met een gedesorganiseerd gehecht kind zijn vaak onvoorspelbaar, beangstigend en ongevoelig. Deze hechting ontstaat vaak door mishandeling, verwaarlozing, getuige zijn van huiselijk geweld en de aanwezigheid van meerdere risicofactoren zoals armoede, alleenstaand ouderschap, behoren tot een minderheidsgroep, werkloosheid en middelenmisbruik.

Gebaseerd op de hechtingsstijl van een kind, kan het kind anders reageren. Het kind kan juist heel veel nabijheid zoeken, heel erg vermijden, of deze twee reacties afwisselen. Een hechtingsstijl ligt redelijk vast na het vierde levensjaar. Toch kan deze nog wel veranderen. Een veilige hechting is redelijk stabiel, terwijl een onveilige hechting (gelukkig) makkelijker te veranderen is naar een veilige hechting.

5.7. Trauma & therapie

In je brein liggen allerlei herinneringen opgeslagen. Bijna iedereen maakt in zijn leven één of meerdere schokkende of traumatische ervaringen mee. Soms is dit een eenmalige gebeurtenis, zoals een ongeluk, brand, misdrijf, ramp of het overlijden van een dierbare. Dit noemen we een enkelvoudig trauma. Het kan ook gaan om gebeurtenissen die vaak terugkeren of lang duren, zoals pesteringen, oorlog, mishandeling, verwaarlozing of seksueel misbruik. Dit noemen we een **meervoudig of chronisch trauma**.

Het meemaken van een traumatische gebeurtenis leidt vaak tot intense gevoelens van angst, kwetsbaarheid en hulpeloosheid. Veel mensen lukt het zelf om hun herinnering aan zo'n gebeurtenis een plekje te geven in hun brein. Maar zo'n 20% van de mensen lukt het niet om hun trauma goed 'op te ruimen', het blijft in hun brein liggen als een rommelige la in een kledingkast.

Er kunnen verschillende redenen zijn waarom het 'opruimen' van een traumatische ervaring niet wil lukken. Het kan bijvoorbeeld zijn dat je niet weet hoe je dit moet doen (je weet niet hoe je de la op moet ruimen), je omgeving je niet steunt of zelfs onveilig is (je omgeving roept steeds dat je het toch niet kan), of doordat je nieuwe trauma's meemaakt (er komt steeds nieuwe rommel bij).

Als het niet lukt om het trauma goed op te ruimen, dan is er een grote kans dat je psychische en lichamelijke klachten ontwikkelt. Dit noemen we een **psychotrauma**. Voorbeelden van klachten zijn onder andere pijnlijke herinneringen aan het trauma, nachtmerries, het gevoel dat je de gebeurtenis opnieuw beleeft, vermijding, negatieve gevoelens en gedachten, jezelf de schuld geven, woede-uitbarstingen, slaapproblemen en concentratieproblemen. Deze klachten ontstaan omdat de rommelige la, die veel te vol zit, niet meer dicht past en steeds opnieuw openspringt. Het gevolg is rommel op de grond, ofwel de klachten die je ervaart.

Traumaverwerking helpt met het opruimen van de rommel. De herinnering aan het trauma blijft, maar de emotionele lading wordt steeds minder omdat de herinnering door de therapie een goed opgeruimd plekje in het brein heeft gekregen.

Het meemaken van trauma heeft niet alleen effect op je brein, maar ook op je emoties en de stress die je ervaart. Als je een leven hebt met weinig stress en er is niets aan de hand, dan zit je met je emoties in je 'raampje' (zie plaatje 'raampje'). Ook bij een beetje stress blijven de meeste mensen in hun raampje. Je kunt rustig nadenken. Als er te veel stress komt, dan schiet je met je emoties en je reacties uit je raampje. Je bent dan niet meer in staat om rustig te reageren en na te denken. Als je uit je raampje schiet, dan kun je twee kanten opschieten, één kant noemen ze **hyperarousal**, en één kant noemen ze **hypoarousal**.

Als je naar de hyperarousal kant schiet, reageer je heel heftig. Als een vulkaanuitbarsting. Je bent bijvoorbeeld heel boos, agressief, angstig of paniekerig. Je doet dingen zonder na te denken, zoals bijvoorbeeld iemand slaan ('vechten' reactie) of weglopen ('vluchten' reactie), en je hebt jezelf en je emoties niet onder controle. Je bent een vulkaanuitbarsting.

Als je naar de hypoarousal kant schiet, reageer je juist bijna niet ('bevrozen' reactie). Je bent als een ijsschots. Je bent bijvoorbeeld afwezig en gevoelloos. Je kunt je voelen alsof je er niet echt bent of dat je niet echt jezelf bent. Soms kun je zelfs bepaalde dingen niet meer herinneren, dit noemen we een dissociatie. Je kunt niet meer goed nadenken, voelen en onthouden.

Traumatische gebeurtenissen verkleinen je raampje, waardoor je dus sneller uit je raampje schiet. Je wilt natuurlijk het liefst in je raampje blijven. Op die momenten voel jij je namelijk veilig en prettig. Traumaverwerking kan helpen om je raampje te vergroten, zodat je je vaker veilig en prettiger kan voelen.

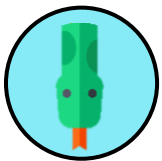
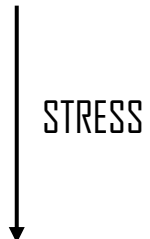
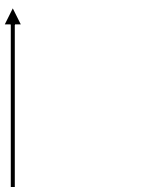
Het raampje

HYPERAROUSAL
Je voelt je extreem angstig, boos of agressief
Je hebt jezelf niet onder controle

JE RAAMPJE
Je kunt je gevoelens en reacties beheersen
Je kunt rustig nadenken

HYPOAROUSAL
Je voelt (bijna niets), je voelt je leeg
Je bent afwezig en reageert bijna niet

5.8. Motivatie aangifte

De aangiftebereidheid van jongeren die slachtoffer zijn geworden van een seksuele uitbuiting of mensenhandelaar is laag. Er is vaak angst voor wraakacties door de mensenhandelaar, schaamte naar het eigen netwerk, wantrouwen naar de politie, maar ook schuldgevoel als zij dit doet ter voorkoming van andere slachtoffers. Het aangifteproces is ook zeer belastend voor een jongere. De politie wil vaak meerdere keren in gesprek met de jongere en meerdere malen haar verhaal horen. Het is dan ook belangrijk om als ervaringsmaatje aan de ene kan het tempo van de jongere te blijven volgen in haar welwillendheid om aangifte te doen, maar aan de andere kant ook goed uit te leggen wat de politie kan doen met een aangifte.

De politie heeft speciaal voor mensenhandel opgeleide rechercheurs in dienst. Zij zoeken op plekken waar mensenhandel kan plaatsvinden en luisteren met aandacht en zorg naar het verhaal van een (mogelijk) slachtoffer. Het is belangrijk dat een slachtoffer alles vertelt wat haar is overkomen. Pas dan kunnen de rechercheurs met alles rekening houden, de jongere vertellen wat er allemaal mogelijk is en samen met de jongere de beste oplossing vinden. De rechercheurs vertellen ook wat het inhoudt om aangifte te doen en hoe het rechtsproces verloopt. Als alles duidelijk is, kan de jongere bepalen of zij wel of geen aangifte doet.

5.9. Relatie met netwerk

Tijdens het verliefdmakingsproces probeert de mensenhandelaar de jongere zoveel mogelijk te isoleren van haar contacten. Hij drijft als het ware een wig tussen haar en haar ouders, vrienden en belangrijke anderen. Dit doet hij door hen zwart te maken en ruzies te creëren. Als de jongere geïsoleerd is van haar contacten is zij extra kwetsbaar voor slachtofferschap, wordt het slachtofferschap minder snel opgemerkt en is het voor haar moeilijker om hulp te zoeken.

De ouders van slachtoffers van seksuele uitbuiting hebben in een korte tijd vaak het gevoel dat ze geen controle of invloed meer hebben op hun dochter. Kritiek vanuit de ouders op de jongere en de mensenhandelaar zorgen voor veelvuldige ruzies. Ouders geven vaak terug dat ze hun dochter niet meer herkennen. Bovendien heeft vaak niet alleen de jongere, maar ook haar ouders zich lange tijd onveilig gevoeld door bedreigingen of chantage. Ouders voelen zich bovendien vaak schuldig dat dit hun dochter heeft kunnen overkomen.

Het is daarom dan ook belangrijk dat er in het hulpverleningsproces aandacht wordt geschonken aan de relatie tussen de jongere en haar netwerk.

5.10. Praktische ondersteuning

Als ervaringsmaatje kun je de jongere ook ondersteunen in meer praktische zaken. Wat vaak naar voren komt is dat er in een hulpverleningstraject al zo veel gaande is, zoals een therapie of aangifte, dat er in het hoofd van de jongere weinig ruimte overblijft om zulke praktische

zaken ook goed vorm te geven. Je hoeft hierbij zelf niet alle kennis te hebben over deze zaken. Soms is het al genoeg om met de jongere mee te denken waar ze om verdere hulp kan vragen.

Voorbeeld van praktische zaken zijn dat je de jongere kunt ondersteunen bij de intake en overstapfase naar een nieuwe vervolgplek. Voor een jongere zijn op zulke momenten een vertrouwenspersoon namelijk erg belangrijk. Omdat je de jongere haar verhaal ook kent, kun je ook aan de hulpverleners van de vervolgplek uitleggen wat de jongere helpt of juist niet helpt. Stem hierin wel samen met de jongere goed af wat je mag vertellen en wat niet (zie het kopje 'Vertrouwelijkheid'). Ook kan je samen met de jongere op zoek gaan naar een passende opleiding of een passend bijbaantje. Hierin kun je de jongere zelf regie geven in wat haar leuk lijkt, en haar ondersteunen op het gebied van een aanmelding of sollicitatie. De mentor kan hier natuurlijk ook bij helpen, maar heeft soms minder tijd en vrijheid dan jij als ervaringsmaatje hebt. Ten slotte kun je samen met de jongere uitzoeken hoe het zit op het gebied van financiën, bijvoorbeeld als zij 18 jaar wordt.

LITERATUUR

- Helse Liefde (z.d.) *Slachtoffers seksuele uitbuiting (loverboys)*. Geraadpleegd op 12 juni 2022, van <https://helseliefde.nl/loverboys/>
- Keuzenkamp, S., & van Hoorn, E. (2022). Wat doen ervaringsdeskundigen er eigenlijk toe? Literatuurreview over de impact van ervaringsdeskundigen in één-op-één contacten. *Journal of Social Intervention: Theory and Practice*, 31(2), 4–22.
- Vught, M., Kroon, H., Delespaul, P., & Mulder, C. (2012). *Consumer-providers in assertive community treatment programs/associations with client outcomes*. Washington, DC: Psychiatric Services.
- Wright-Berryman, J., McGuire, A., & Salyers, M. (2011). *A review of consumer-provided services on assertive community treatment and intensive case management teams: Implications for future research and practice*. Maryland: NIMH.